

**ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС
БИОГРАФИЯ НА ТАДЕО
ИСИДРО КРУС (1829–1874)**

Превод от испански: Роза Хубеш, 2004

chitanka.info

*I'm looking for the face I had Before the world
was made^[1].*

На 6 февруари 1829 година монтонеросите, преследвани по петите от Лавалие, се оттегляха от Юга, за да се присъединят към дивизиите на Лопес; те спряха да починат в непознат чифлик на тричетири левги от Пергамино. На разсъмване един от мъжете сънува страшен кошмар, в полутъмната барака нечленоразделният му вик събуди спящата до него жена. Никой не знае какво е сънувал, тъй като на следващия ден в четири часа монтонеросите бяха разбити от конницата на Суарес, която ги преследва цели девет левги до потъналите вече в мрак тръстикови савани; мъжът умря в един ров с череп, разбит от сабя, която бе участвала в битките в Перу и в Бразилия. Жената се наричаше Исидора Крус; синът, който тя роди, бе наречен Тадео Исидоро.

Не съм си поставил за цел да разкажа целия му живот. От всички негови дни и нощи ме интересува една-единствена нощ; за останалото ще кажа само колкото е необходимо, за да бъде разбрана онази нощ. Това приключение е описано в една известна книга, тоест в една книга, чието съдържание може да бъде всичко за всички (Първо послание на апостол Павел до Коринтяните, 9,22^[2]), защото е обект на почти безчет повторения, тълкувания и изопачавания. Тези, които разказваха историята на Тадео Исидоро — а те са много на брой, — изтъкват влиянието на равнината върху формирането на характера му, но всъщност мнозина гаучоси като него са се родили и умрели в обраслите с гори брегове на Парана и в уругвайските планински хребети. Но Крус, такава е самата истина, е живял в един див и еднообразен свят. Починал е от шарка през 1874 година, без да е виждал нито планина, нито газов пламък, нито мелница. Не бил виждал дори град. През 1849 година съпровождал до Буенос Айрес едно стадо от голямото имение на Франсиско Ксавиер Асеведо; говедарите отишли в града да се позабавляват и да поизпразнят кесиите си. Подозрителен, Крус не напуснал странноприемницата, намираща се в съседство с оборите. Прекарал там в мълчание много

дни. Спял на земята, пиел мате, ставал в тъмни зори, лягал след вечерна молитва. Бил разбрал (отвъд думите и дори отвъд доводите на разума), че между него и града няма нищо общо. Веднъж един от ратаите, пиан, му се подиграл. Крус не отговорил нищо. Обаче когато поели обратно, на вечерните събирания край огъня оня подхващал отново подигравките. Една вечер Крус (който до този момент не показвал никакво озлобление, нито даже недоволство) го проснал с един удар с кама. Избягал и се укрил в някакво блатисто място. След известно време една нощ крясъкът на чаха^[3] му подсказал, че е обкръжен от полицията. Опитал ножа си в едно стъбло. Свалил шпорите, за да не му пречат в ръкопашния бой. Не искал да се предаде; предпочитал да се бие. Ранили го в ръката, после в рамото, в лявата длан; той също нанесъл тежки поражения на най-смелите в боя; когато почувствал как кръвта тече между пръстите му, започнал да се сражава още по-безстрашно; призори, вече замаян и изтощен, успели да го обезоръжат. По онова време присъдите се излежавали във войската. Крус бил изпратен в едно укрепление на северната граница. Участвал като редник в гражданските войни, понякога на страната на родната си провинция, а друг път срещу нея. На 23 януари 1856 година той бил един от трийсетимата християни, които под командването на старши сержант Еусебио Лаприда се сражавали при блатата в Кардосо срещу двеста индианци. В тази битка той бил ранен с копие.

Белите петна изобилстват в злочастната му героична история. Знаем само, че към 1868 година е отново в Пергамино — женен или просто съжителстващ с някаква жена. Ражда му се син, Тадео Исидоро придобива неголямо парче земя. През 1869 година е назначен като сержант в селската полиция. Миналото е изкупено — по онова време той навярно се е смятал за щастлив човек, макар че дълбоко в себе си не е бил щастлив. (Чака го, затаена в бъдещето, една нощ — нощ на прозрение, нощта, в която той най-сетне намира себе си, нощ, в която най-сетне чува името си. Ако тази нощ бъде разбрана, както трябва, тя изчерпва всъщност цялата му история; по-точно е да се каже: един миг от онази нощ, една постъпка през онази нощ, защото постъпките — това са нашите символи.) Съдбата на всеки човек, колкото и да е дълга и сложна, се състои всъщност от *един-единствен миг* — мига, в който човек осъзнава веднъж завинаги кой е. Разказват, че Александър Македонски видял отразено бъдещето си в мита за Ахил; Карл XII,

кралят на Швеция — в историята на Александър. А на Тадео Исидоро Крус, който не знаел да чете, това откровение не му било дадено чрез една книга; той видял себе си в една схватка и в един човек. Ето какво се случило.

През последните дни на юни 1870 година Крус получава заповед да арестува един злосторник, търсен от правосъдието за две убийства. Бил дезертър от южните гранични войски на полковник Бенито Мачадо. По време на пиянство убил някакъв негър в публичен дом, при друго — селянин от околия Рохас. В съобщението се добавяло, че престъпникът е родом от Лагуна Колорада, местността, където преди четирийсет години се бяха събрали монтонеросите, за да ги сполетят след това само нещастия и гибел, а трупове им да станат храна на птиците и кучетата. От тази местност бе и Мануел Меса, екзекутиран на площад „Виктория“ под барабанен бой, който заглушавал гневните му вопли. От там бе и неизвестният мъж, оставил семето си у майката на Крус, а после загинал в един ров с разсечен от сабя череп. Крус бе забравил наименованието на това място, а сега си го припомни с лека и необяснима тревога...

Престъпникът, яхнал коня си, изплете дълъг лабиринт от ходове, докато войниците го преследваха; все пак през нощта на 12 юли бе обкръжен. Скри се в една тръстикова савана. Тъмнината бе почти непрогледна. Крус и хората му слязоха от конете и предпазливо настъпиха към гъстака, в чиято тръпнеца глъбина дебнеше или спеше скритият мъж. Чу се крясък на чаха и на Тадео Исидоро Крус му се стори, че вече е изживявал този миг. Престъпникът излезе от скривалището си, за да се сражава в открит бой. Крус го съзря — мъжът имаше ужасяващ вид, лицето му се губеше сред буйни дълги коси и сива брада.

Съвсем очевидно е кое не ми позволява да опиша подробно битката. Достатъчно е да припомня, че беглецът ранява тежко или убива неколцина от хората на Крус. А Крус, сражавайки се в тъмнината (докато тялото му се сражава в тъмнината), започва да разбира. Осъзнава, че съдбата на един човек не е по-добра от съдбата на другите, но всеки трябва да се подчини на онова, което носи в себе си. Осъзнава, че нашивките и униформата вече му пречат. Осъзнава, че собствената му дълбока същност е на вълк, а не на опитомено куче; осъзнава, че другият — това е самият той. В необятната равнина се

разсъмва. Крус хвърля на земята фуражката си, изкрещява, че няма да допусне престъплението да бъде убит един храбър мъж, и започва да се бие срещу войниците, на страната на беглеца Мартин Фиеро.

[1] „Лицето си търся, което загубих, откак се създаде светът“. У. Б. Йейтс, „Откак се създаде светът“ (англ.), превод Владимир Трендафилов — бел.ред. ↑

[2] Текстът гласи: „За немоцните станах като немоцен, за да придобия немоцните. За всички станах всичко, щото по какъвто и да е начин да спася някои“ — бел.прев. ↑

[3] Птица от вида на чаплите — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.